

TRIAL
International

Vodič za ostvarivanje naknade štete u krivičnom postupku

(imovinskopravni zahtjev)

Putevi pravosuđa često se čine komplikovanim. Ovaj vodič će Vas upoznati s Vašim pravom na naknadu štete i podnošenje imovinskopravnog zahtjeva tokom krivičnog postupka te odgovoriti na najčešća pitanja

British Embassy
Sarajevo

Ova brošura je nastala kao dio višegodišnje podrške Vlade Ujedinjenog Kraljevstva TRIAL International-u u radu na pitanjima preživjelih seksualnog nasilja u ratu. Stajališta iznesena u brošuri ne predstavljaju nužno stavove Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

ŠTA JE IMOVINSKOPRAVNI ZAHTEJEV

Imovinskopravni zahtjev (IPZ) je zahtjev koji podnosi oštećeno lice/osoba koja je pretrpjela štetu uslijed počinjenja krivičnog djela. Radi se o pravu žrtve da u okviru krivičnog postupka, ako on/a to želi, traži da se počinitelj obaveže da mu/joj nadoknadi štetu koju je pretrpjela kao posljedicu zločina koji je počinio.

IPZ se može odnositi na naknadu materijalne (imovinske) i nematerijalne štete (strah, bol, fizička i duševna obojenja i slično) nastale kao posljedica krivičnog djela.

ISTRAGA

Istraga je faza u kojoj tužitelj istražuje okolnosti i činjenice vezane za počinjenje krivičnog djela te prikuplja dokaze. U ovoj fazi mogu Vas ispitati istražni organ (npr. SIPA) i/ili tužitelj u vezi s Vašim slučajem.

GLAVNI PRETRES

Glavni pretres je faza suđenja u kojoj tužitelj i advokat koji brani optuženog pred sudom i prisutnima u sudnici iznose svoje argumente i dokaze.

U ovoj fazi možete biti pozvani da svjedočite i ispričate pred sudom šta Vam se dogodilo i kako ste se osjećali zbog toga. Pitanja u vezi s tim mogu Vam postavljati tužitelj, advokat optuženog ili sud (članovi sudskog vijeća).

Nakon svjedočenja pred sudom možete napustiti sudnicu ili ostati da pratite suđenje ako to želite.

OBAVJEŠTENJE I PITANJE O ŽELJI ZA PODNOŠENJEM IMOVINSKOPRAVNOG ZAHTEJEVA

U toku istrage tužitelj Vas treba upoznati o Vašem pravu na podnošenje imovinskopravnog zahtjeva. U toku glavnog pretresa, tokom Vašeg saslušanja, sud je dužan pitati da li želite da podnesete imovinskopravni zahtjev, ako to do sada još niste učinili.

PRESUDA

Nakon završetka glavne rasprave, odnosno nakon suđenja sudije se povlače na vijećanje. To znači da izvan sudnice sudije raspravljaju na osnovu iznesenih argumenata i dokaza, te donose odluku o krivnji optuženog, određuju visinu kazne i odlučuju o pitanju Vaše naknade štete.

Zatim se pozivaju sve stranke u postupku – tužitelj, optuženi i njegov advokat, druge zainteresovane osobe (uključujući i žrtve) – na izricanje presude, gdje sud javno saopštava odluku o krivnji i IPZ-u koja se poslije dostavlja strankama u pisanoj formi. Imate pravo biti prisutni i pratiti izricanje presude pred sudom.

IZVRŠNI POSTUPAK

Izvršni postupak je sudski postupak u kojem se prisilno naplaćuje dosuđena naknada štete onda kada ju osuđeni nije dobrovoljno platio. Ovaj postupak se pokreće na zahtjev žrtve. U toku ovog postupka, ako to bude moguće, oduzima se određeni dio imovine od osuđene osobe i isplaćuje žrtvi u iznosu koji je utvrđen presudom.

KO MOŽE PODNIJETI IPZ?

IPZ može podnijeti osoba koja je pretrpjela štetu prilikom izvršenja krivičnog djela od optužene osobe kojoj se sudi u krivičnom postupku.

Iako ste zaštićeni svjedok, možete podnijeti IPZ u krivičnom postupku, što neće dovesti do otkrivanja Vašeg identiteta.

KADA I KOME PODNOSIM IPZ?

Poželjno je podnijeti IPZ u što ranijoj fazi postupka. Ako ga niste podnijeli tužiteljstvu tokom istrage, sud će vas tokom suđenja ponovo poučiti o vašem pravu da to uradite pred sudom.

Kao osoba oštećena izvršenjem krivičnog djela možete postaviti imovinskopravni zahtjev na bilo kojem ročištu do završetka glavnog pretresa.

KAKO IZGLEDA SADRŽAJ IPZ-A?

U IPZ-u se navode sve okolnosti i činjenice kako je nastala šteta, opis pretrpljene štete i dokazi kojima raspolazete – prvenstveno nalaz vještaka ljekara i/ili neuropsihijatra, a po mogućnosti i psihologa. Tužitelj je dužan prikupiti ove dokaze prvenstveno u fazi istrage, ali to može učiniti i naknadno.

KOJI SU DOKAZI KOJI MOGU POMOĆI MOM IPZ-U?

Ako u toku istrage izrazite želju za ostvarivanjem IPZ-a, **tužitelj Vas u pravilu treba uputiti na pregled ljekara i/ili neuropsihijatra** koji će ustanoviti povrede i posljedice koje ste imali ili još uvijek imate zbog pretrpljenog ratnog zločina. Drugim riječima, tužitelj Vas u tom slučaju upućuje na vještačenje kod ljekara i/ili neuropsihijatra, čije će mišljenje poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku.

Fizičke povrede, koje ostavljaju vidljive zdravstvene posljedice koje ste pretrpjeli ili još trpите, dokazuju se postojećom medicinskom dokumentacijom i/ili nalazom i mišljenjem vještaka ljekara.

S druge strane, **psihičke povrede** (pretrpljeni strah i uznemirenost, psihička oboljenja, trauma, umanjenje životne sposobnosti) dokazuju se relevantnom dokumentacijom i nalazom i mišljenjem vještaka specijaliste neuropsihijatrije i psihologa. Mišljenje vještak neuropsihijatar izdaje nakon susreta i razgovora s Vama o tome šta Vam se desilo, kako ste se osjećali tada, ali i kako se osjećate danas. **Ovdje je važno da opišete bolove koje ste pretrpjeli ili još uvijek trpите, čak i kada je to povremeno ili različitog intenziteta, strahove i neugode, kao i sve druge tegobe za koje smatrate da su posljedice Vašeg iskustva.**

Imajte na umu da je vještak profesionalac i ljekar koji je tu zbog Vas, da Vas sasluša i pomogne da se Vaše iskustvo i posljedice koje trpите vjerno zabilježe, dokumentuju i predstavite pred sudom kao dokaz o šteti koja Vam je nanesena.

DA LI MI JE POTREBAN ADVOKAT ZA ZASTUPANJE U KRIVIČNOM POSTUPKU?

Imate pravo da angažujete punomoćnika (npr. advokata) tokom krivičnog postupka koji Vam može pomoći s pripremom, tj. pisanjem IPZ-a, komuniciranjem Vaših zahtjeva tužitelju i sudu, objasniti Vam tok postupka i šta možete očekivati, te Vam odgovoriti na Vaša pitanja u vezi s ostvarivanjem prava na naknadu štete u krivičnom postupku i Vašim pravima.

Ako niste u finansijskoj mogućnosti, u principu biste trebali imati pravo na besplatnu pravnu pomoć.

Međutim, dostupnost besplatne pravne pomoći će se razlikovati u zavisnosti od suda pred kojim se vodi postupak, Vašeg mjesta prebivališta i drugih relevantnih okolnosti. Činjenica da li su za dati postupak dostupna tijela koja pružaju pravnu pomoć, njihova praksa, te uslovi za ostvarivanje ovog prava razlikuju se od entiteta do entiteta, od kantona do kantona, te se možete posavjetovati o tome da li ispunjavate uslove s organizacijama i tijelima koja su navedena na poledini ove brošure.

DA LI MOGU OČEKIVATI DRUGU STRUČNU POMOĆ, PORED ADVOKATA?

Pored pravne podrške, na raspolaganju su Vam i usluge odjela ili službenika za podršku svjedocima unutar suda. Podrška, koja obuhvata i jedan vid psihološke podrške, pruža se prije, tokom i nakon svjedočenja.

Svjedocima stručni tim psihologa ili pojedinaca olakšava proces pojavljivanja i svjedočenja pred sudom kako svjedočenje ne bi izazvalo dodatne posljedice na Vaše psihičko i fizičko zdravstveno stanje.

Mogu Vam pružiti podršku za Vaš dolazak na sud u vidu obezbjeđivanja prevoza i slično. Oni Vas mogu savjetovati i upućivati na druge osobe, ustanove i organizacije koje Vam mogu pružiti potrebnu psihološku, pravnu ili drugu podršku.

Pored Odjela za podršku svjedocima Suda BiH, trenutno većina kantonalnih i okružnih sudova u BiH kao i Osnovni sud Brčko distrikta BiH imaju uspostavljene odjele za podršku svjedocima te zaposlene psihologe/saradnike za pružanje podrške.

KADA SE ODLUČUJE O IPZ-U?

Sud odlučuje o IPZ-u presudom u kojoj odlučuje o odgovornosti optuženog.

Ako se optuženi presudom proglašava krivim, sud može odlučiti:

- da se dosudi naknada štete u iznosu zatraženom IPZ-om (potpuno)
- da se dosudi naknada štete u manjem iznosu od onog koji je zatražen IPZ-om (djelimično), a za ostatak uputi na parnični postupak
- uputiti da se pitanje IPZ-a, odnosno naknade štete riješi u parničnom postupku, ako sud ocijeni da podaci krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje

ŠTA SE DEŠAVA POSLIJE ZAVRŠETKA SUĐENJA?

Ako ste tokom postupka postavili IPZ, imate pravo da Vam se dostavi presuda. Ukoliko niste zadovoljni odlukom vezano za dosuđeni iznos naknade štete po Vašem IPZ-u, imate pravo na žalbu. Sa tim zahtjevom obratite se Vašem punomoćniku.

INFO O BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI

U postupcima pred *Sudom BiH* možete se obratiti **Uredu za besplatnu pravnu pomoć pri Ministarstvu pravde BiH**.

U *Federaciji BiH*, u skladu s Vašim prebivalištem, možete se javiti **kantonalom zavodu za pružanje pravne pomoći** u Tuzlanskom, Zeničko-dobojskom, Sarajevskom, Unsko-sanskom, Zapadnohercegovačkom, Posavskom i Bosansko-podrinjskom kantonu.

U *Republici Srpskoj* možete se obratiti **Centru za pružanje besplatne pravne pomoći** u Banjoj Luci, Doboju, Trebinju, Istočnom Sarajevu i Bijeljini.

U *Brčko distriktu* možete se obratiti **Kancelariji za pravnu pomoć** Brčko distrikta BiH.

Također se možete obratiti nevladinim organizacijama TRIAL International, Vaša prava, Fondacija lokalne demokratije i Centar ženskih prava, koje u okviru svoga rada pružaju pravne savjete ili besplatnu pravnu podršku.

Ako imate drugih pitanja, možete kontaktirati TRIAL International – Ured u BiH.

TRIAL
International

TRIAL International - ured u BiH, Čobanija 19
71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
+387 33 219 873
www.trial.ba

www.trialinternational.org